

INVESTITIILE STRĂINE DIRECTE ÎN ROMÂNIA

Consiliul
Investitorilor
Străini

EDIȚIA 2023

Cuprins

I. Date privind investițiile străine directe și tendințele investițiilor în România	5
II. Analiza relațiilor ISD – competitivitate și ISD – sustenabilitate	13
III. Impactul politicii bugetar-fiscale asupra ISD în Europa Centrală și de Est	22
IV. Analiza evoluției ISD în România și a impactului modificărilor fiscale asupra ISD	24

Preambul

Unul dintre principalele obiective ale Consiliului Investitorilor Străini (FIC), asociația marilor investitori cu capital străin, este de a încuraja investițiile străine directe (ISD) în România. FIC analizează contextul macroeconomic și propune recomandări atât pentru stimularea investițiilor existente în România, cât și pentru atragerea de noi investiții. Membrii FIC sunt ambasadori ai României ca destinație pentru investiții străine directe și organizează în mod constant discuții cu Guvernul și Parlamentul pentru a găsi cele mai potrivite măsuri pe termen lung pentru dezvoltarea economiei României și pentru creșterea competitivității sale.

În cadrul unei colaborări cu Academia de Studii Economice (ASE), FIC a dezvoltat analize de cercetare aplicată axate pe factorii determinanți și efectele ISD în România și în regiune. Ediția curentă este a treia ediție a seriei ISD¹. Aceasta se concentrează pe legăturile dintre ISD și competitivitate și ISD și sustenabilitate, aceasta din urmă fiind determinată de ponderea energiei regenerabile în consumul de energie.

Scopul principal al raportului este de a obține o serie de răspunsuri provizorii la câteva întrebări referitoare la ISD, și anume: Cum poate România să atragă mai multe investiții străine directe? Care sunt sectoarele și domeniile în care România ar trebui să se concentreze pentru a atrage investiții străine directe? Cum pot avea politicile fiscale un impact asupra investițiilor? Care este corelația dintre investițiile străine directe și sustenabilitate? Este România un jucător relevant în regiune în ceea ce privește investițiile străine directe? Ca atare, analiza actuală relevă câteva direcții și constatări importante care ar putea constitui punctul de plecare pentru elaborarea unei strategii naționale de atragere a ISD.

1 Prezentul număr rezumă rezultatele a două studii de cercetare comandate de FIC la ASE. Prima lucrare „Studiu privind actualizarea datelor ISD și tendințele investiționale în România” de Alexandra Horobet și Oana-Cristina Popovici se concentrează pe legătura dintre ISD – competitivitate și ISD – sustenabilitate, în timp ce a doua lucrare „Impactul măsurilor fiscale și bugetare asupra fluxurilor de ISD în actualul mediu macroeconomic din ECE și în special din România” de Dragoș Huru, Radu Ciobanu și Raluca-Andreea Popa analizează impactul măsurilor fiscale și bugetare asupra fluxurilor de ISD. Lucrările sunt disponibile la: www.fic.ro

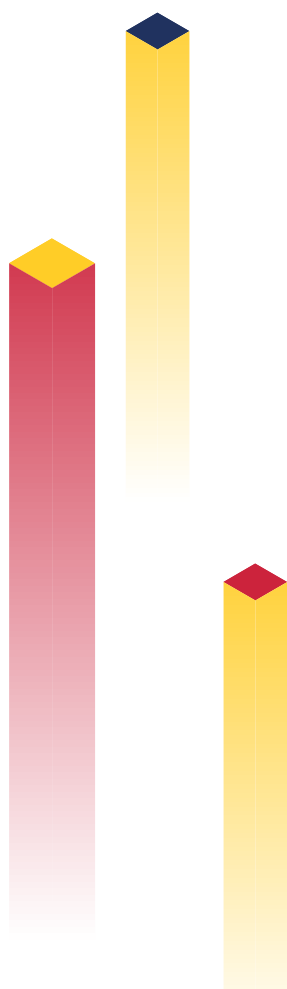
Principalele concluzii

- ◆ În 2022, fluxurile de investiții străine directe în România au atins un maxim istoric, atingând nivelul de 10,7 miliarde de euro. România a fost al doilea cel mai mare beneficiar de ISD în cadrul țărilor din Europa Centrală și de Est (ECE), după Polonia, în timp ce în regiunea Europei de Sud și de Est, România a avut cea mai mare creștere anuală a proiectelor de investiții străine directe (86%) în 2022, comparativ cu 2021.
- ◆ Expansiunea ISD a beneficiat de relocarea activităților de producție în România din cauza conflictului din Ucraina și de relaxarea restricțiilor impuse în timpul pandemiei.
- ◆ ISD în România continuă să fie observate cu precădere în industriile prelucrătoare de medie și înaltă tehnologie, în timp ce industriile de înaltă tehnologie înregistrează cea mai mică contribuție. În sectorul serviciilor, fluxurile de investiții străine directe sunt orientate în principal către serviciile financiare cu utilizare intensivă a cunoștințelor.
- ◆ Distribuția ISD pe sectoare în România lasă în continuare mult loc pentru îmbunătățiri, în special în comparație cu țările din regiune. România ar trebui să se concentreze pe atragerea de investiții străine directe care să conducă la creșterea valorii adăugate în întreaga economie, generând astfel efecte de propagare cu impact atât asupra dezvoltării economice, cât și asupra celei sociale.
- ◆ ISD contribuie mai mult la competitivitate în țările ECE decât în întreaga UE. În regiunea Europei Centrale și de Est, o creștere de 1% a raportului ISD/PIB duce la o creștere de 1,7% a competitivității, în timp ce pentru Uniunea Europeană (UE) creșterea este de numai 0,3%. Acest lucru evidențiază beneficiile unei strategii cuprinzătoare de atragere a ISD la nivel național, care să includă politici, instituții și capacitate de absorbție adecvate.
- ◆ ISD par să joace un rol mai consistent în promovarea sustenabilității în economiile ECE decât în întreaga regiune a UE. Astfel, acestea pot conduce la investiții în proiecte de energie regenerabilă, la transfer de tehnologie și de know-how care pot stimula dezvoltarea și adoptarea energiei regenerabile pe termen mediu și lung.
- ◆ Variabilele fiscale joacă un rol important în decizia investitorilor străini de a investi într-o țară sau alta. Intrările nete de ISD sunt influențate negativ de costul de desfășurare a activității, de impozitarea profitului, de rata impozitului pe profit sau de libertatea de a desfășura activități, fiind influențate pozitiv de o pondere mai mare a exporturilor de tehnologie în industria prelucrătoare.
- ◆ Percepția investitorilor asupra României s-a deteriorat semnificativ din cauza pachetului de măsuri fiscale adoptate în octombrie 2023, potrivit indicelui Business Sentiment Index ediția de toamnă 2023 realizat de FIC. Acest lucru vine în sprijinul concluziilor cercetării empirice și ar putea avea un impact asupra contribuțiilor fiscale bugetare. Contribuțiile fiscale ale tuturor celor 115 companii membre FIC au fost estimate la 84 de miliarde de lei, aproximativ 20% din veniturile curente colectate de stat în 2022.

Introducere

Actualul raport privind investițiile străine directe continuă tradiția edițiilor anterioare, analizând cea mai recentă evoluție a ISD în România. Cu toate acestea, având în vedere schimbările structurale în curs de desfășurare în economie, analiza este extinsă în mai multe direcții.

În primul rând, aceasta investighează legătura dintre ISD și competitivitatea economică, luând în considerare o serie de variabile care o influențează pe aceasta din urmă. În al doilea rând, analizează relația dintre ISD și sustenabilitate. Analiza este efectuată pentru două paneluri de țări, unul care include toate statele membre ale UE (27) și altul care acoperă doar cele 11 țări din ECE (Bulgaria, Cehia, Croația, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, România, Slovacia, Slovenia și Ungaria). Această abordare oferă o perspectivă valoroasă asupra particularităților relațiilor studiate. În cele din urmă, ultima parte a analizei evaluează influența politicii fiscale asupra destinației ISD. Acest lucru este realizat prin utilizarea unui set de date panel din anul 2009 până în anul 2022, care acoperă cinci țări europene: Bulgaria, Polonia, Republica Cehă, România, Slovacia și Ungaria. Ultima secțiune prezintă concluziile.

/.

Date privind investițiile străine directe și tendențele investițiilor în România

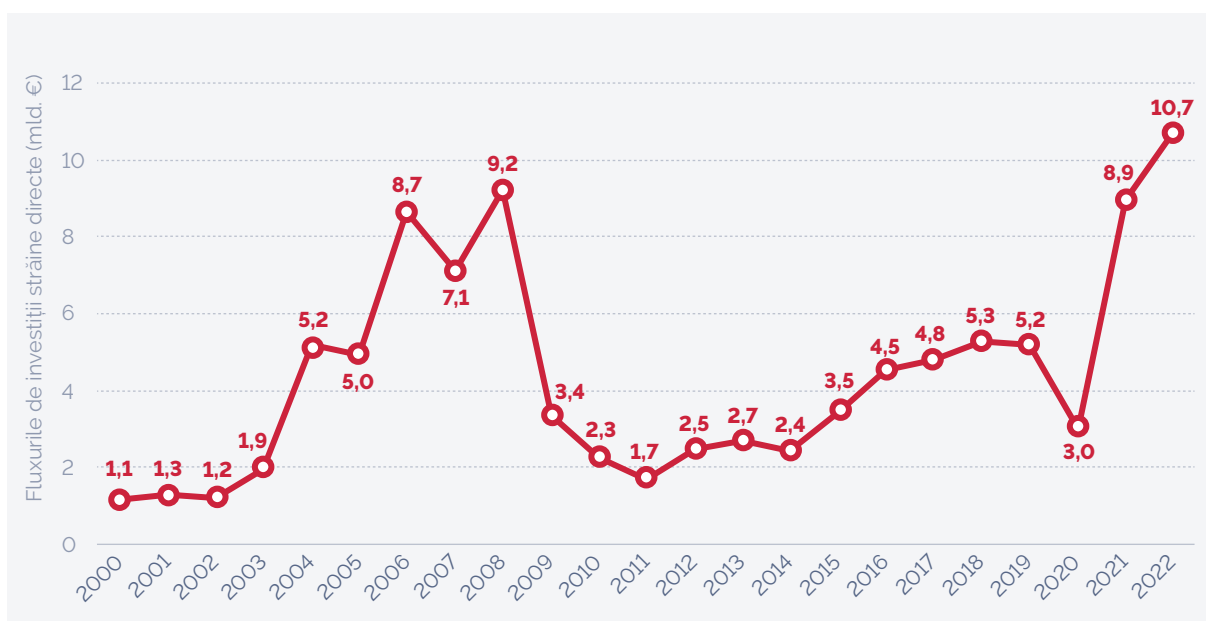
1.1

Performanțele României în atragerea de investiții străine directe. O analiză a intrărilor de investiții străine directe și a stocurilor

În 2022, fluxurile de investiții străine directe în România au atins un maxim istoric, atingând un total de 10,7 miliarde de euro. În cadrul regiunii Europei de Sud și de Est, România a fost țara cu cea mai mare creștere anuală a proiectelor de ISD (86%), urmată de Portugalia (24%) și Polonia (23%)² în comparație cu 2021.

FIGURA 1

Evoluția fluxurilor de investiții străine directe în România

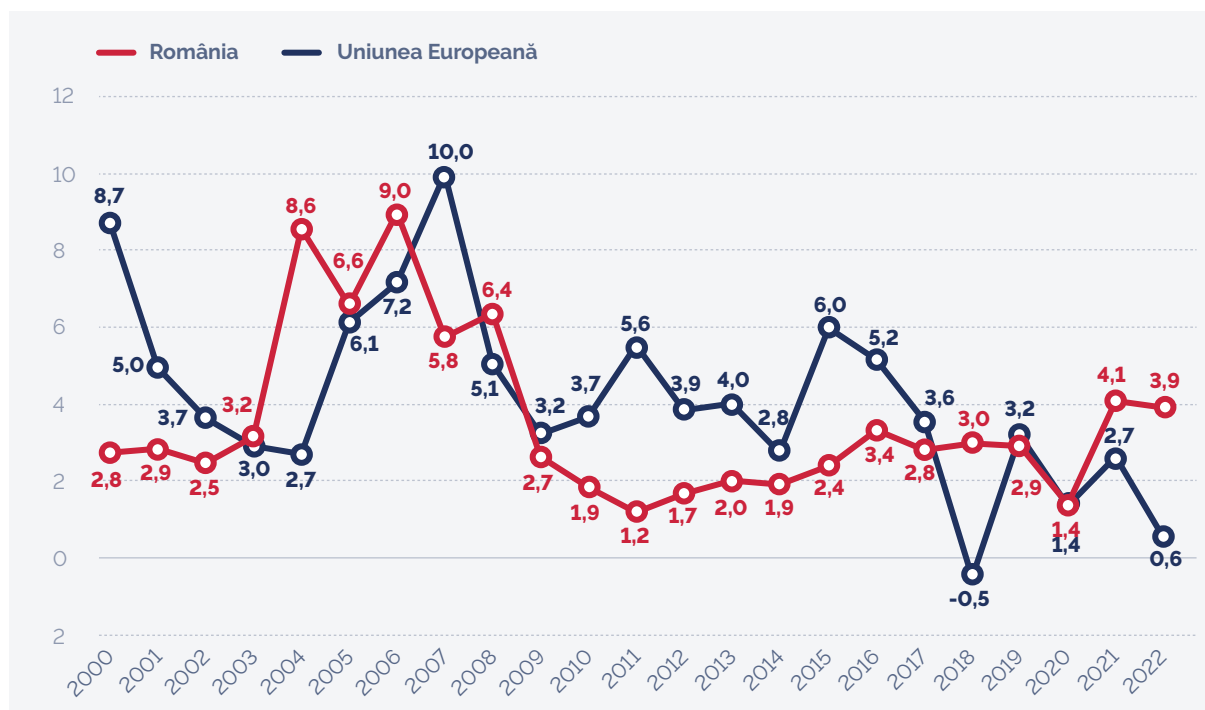

Sursa: Banca Mondială

Cu toate acestea, exprimate ca procent din PIB, ISD din România în 2022 au fost sub nivelul maxim atins în 2008.

FIGURA 2.

Intrări nete de ISD (% din PIB), România și UE 2000-2022

Sursa: Fondul Monetar Internațional, bazele de date privind statisticile financiare internaționale și balanța de plăți, Banca Mondială, statisticile privind datoria internațională și estimările Băncii Mondiale și ale OCDE privind PIB-ul

Există mai multe motive care explică această evoluție:

- Din cauza pandemiei, în 2021, tendința a fost de a scurta lanțul valoric și de a dezvolta operațiuni mai aproape de țara de origine. Acest lucru a dus fie la deblocarea proiectelor de investiții care au fost suspendate la începutul anului 2020, fie la inițierea de noi proiecte³.
- În urma conflictului din Ucraina, unele activități de producție au fost relocalizate în România. În plus, relaxarea restricțiilor impuse în timpul pandemiei⁴ a favorizat extinderea ISD, precum și continuarea reconfigurării lanțului de aprovizionare (EY, 2023).

România s-a clasat pe locul al cincilea în ceea ce privește intrările de ISD în rândul țărilor din UE-23⁵, depășind Germania, care a înregistrat 10,5 miliarde de euro în ISD. În cadrul țărilor din regiunea ECE⁶, România a fost al doilea cel mai mare beneficiar de ISD, fiind devansată doar de Polonia, unde intrările de ISD au fost de 2,6 ori mai mari decât cele ale României.

Țările mai mari se confruntă, de obicei, cu scoruri mai slabe ale ISD din cauza dimensiunii lor. De exemplu, România înregistrează o pierdere de competitivitate în comparație cu alte țări din regiune. Atât Cehia, cât și Ungaria, care au un nivel al PIB mai mic decât România, au reușit să atragă un nivel mai ridicat de ISD. Același lucru este valabil și în cazul în care se analizează fluxurile de ISD și populația (figura 3).

3 BNR (2022), Investițiile străine directe în România în 2021

4 BNR (2023), Investițiile străine directe în România în 2022

5 Excludem din analiză Cipru, Luxemburg, Malta și Irlanda, din cauza unor factori specifici care perturbă o analiză adecvată a ISD.

6 Aici includem țările cu o istorie și o evoluție economică similară cu cea a României, care au aderat la UE cam în aceeași perioadă și care sunt situate în vecinătate (Bulgaria, Cehia, Estonia, Croația, Letonia, Lituania, Ungaria, Polonia, Slovenia și Slovacia).

FIGURA 3.

Intrările de ISD în raport cu PIB-ul (sus) și populația (jos) în țările ECE

Sursa: Eurostat

Cea mai mare parte a ISD în România în perioada 1993-2020 a fost formată din capitaluri proprii, și anume capital din străinătate investit în economia locală prin investiții de tip greenfield sau brown-field. Împrumuturile efectuate între companii, și anume împrumuturile de la societatea-mamă către filialele din România sunt pe locul doi, urmate de profiturile reinvestite. Acesta este, în general, formatul în care au prevalat investițiile străine directe în regiune. Cel mai recent raport al Băncii Naționale a României (BNR)⁷ subliniază că câștigurile reinvestite au fost principala componentă a intrărilor de ISD în România în perioada 2019-2022, urmate de împrumuturile intra-companie și, în final, de capitalul social, care a înregistrat o scădere începând cu anul 2019, după ce a fost, istoric, cea mai importantă componentă a intrărilor de ISD.

7 BNR (2023), Investițiile străine directe în 2022

1.2.

Atragerea de investiții străine directe care stimulează creșterea economică

Această secțiune actualizează informațiile din ediția anterioară privind distribuția ISD în funcție de intensitatea tehnologică în două sectoare economice: industrie și servicii.

1.2.1

Distribuția ISD în funcție de intensitatea tehnologică în industrie

Terminologia privind clasificarea în funcție de intensitatea tehnologică este prezentată în caseta 1 de mai jos, în timp ce cele mai recente date privind distribuția ISD sunt prezentate în figura 4.

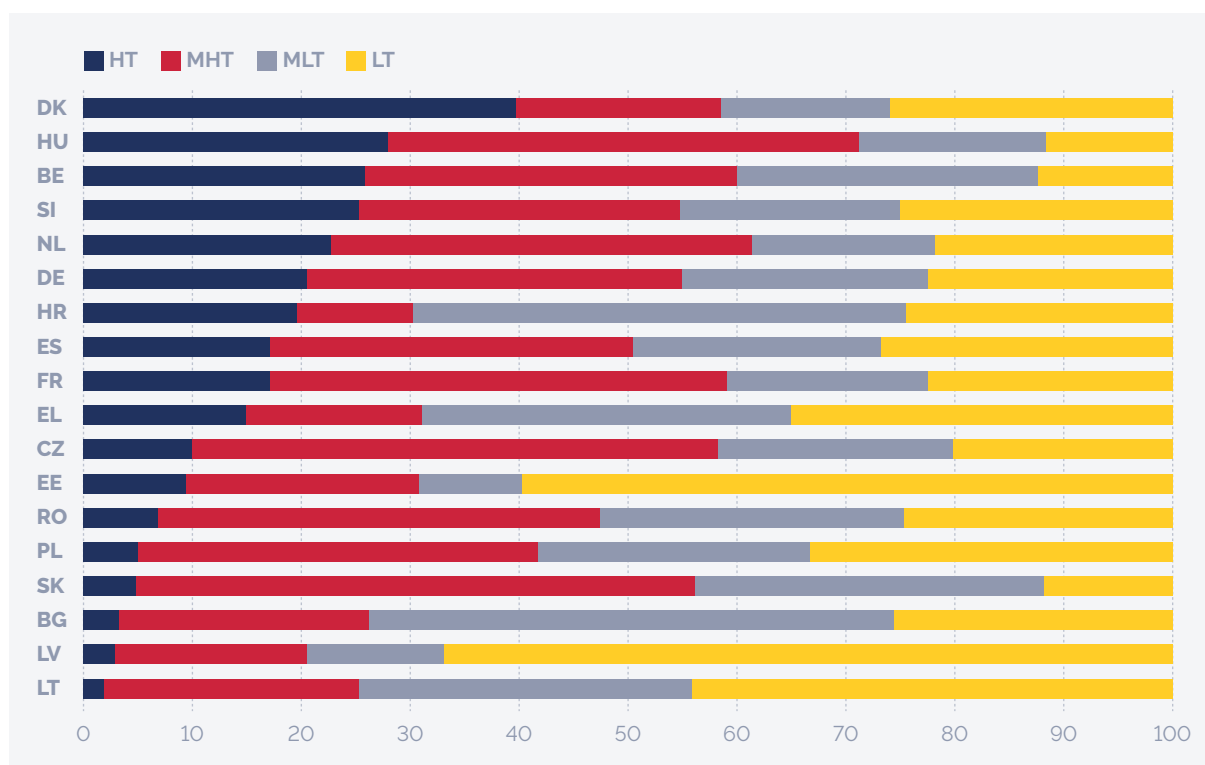
CASETA 1.

Clasificarea industriei prelucrătoare și a serviciilor în funcție de intensitatea tehnologiei și a cunoștințelor

Clasificarea industriei prelucrătoare în funcție de intensitatea tehnologică	Clasificarea serviciilor în funcție de intensitatea cunoștințelor
HT - Industree de înaltă tehnologie	KIMS - Servicii de piață cu utilizare intensivă a cunoștințelor
MHT - Industree de medie și înaltă tehnologie	HTKIS - Servicii de înaltă tehnologie cu utilizare intensivă a cunoștințelor
MLT - Industree de medie și joasă tehnologie	KIFS - Servicii financiare cu utilizare intensivă a cunoștințelor
LT - Industree de joasă tehnologie	LKIS - Servicii cu utilizare mai puțin intensivă a cunoștințelor
	OKIS - Alte servicii cu utilizare intensivă a cunoștințelor

FIGURA 4.

Distribuția ISD în funcție de intensitatea tehnologică în industrie în 2020, ca % din stocurile totale de ISD în industria prelucrătoare

Din graficul de mai sus se pot trage mai multe concluzii:

- A șasea cea mai mică valoare a ISD în sectoarele de înaltă tehnologie (HT) din UE-18⁸ (7,1% din ISD în industria prelucrătoare, față de aproape 40% în Danemarca) și a șasea cea mai mică valoare în țările ECE, în timp ce Ungaria înregistrează cele mai bune performanțe, cu 28,1%. 8 din cele 11 țări din ECE se află pe primele 8 locuri ale clasamentului cu cele mai mici valori ale ISD în aceste sectoare.
- A cincea cea mai mare valoare de ISD în sectoarele de medie și înaltă tehnologie (40,4%) în UE-18 și a patra cea mai mare în țările ECE, în timp ce în Slovacia mai mult de jumătate din stocurile de investiții străine directe sunt în aceste sectoare (51,2%).
- A treisprezecea cea mai mică valoare de investiții străine directe în sectoarele de medie și joasă tehnologie (27,9%) în UE-18 și a șaptea în țările ECE, în timp ce Estonia are cele mai bune performanțe, cu valoarea cea mai scăzută (9,4%). Cel mai ridicat nivel este înregistrat în Bulgaria (48,1%).
- A noua cea mai mică valoare a ISD în sectoarele de joasă tehnologie (24,7%) din UE-18, în timp ce Ungaria înregistrează cele mai bune performanțe, cu doar 11,6% din stocurile de ISD, iar Letonia are cele mai slabe performanțe (66,8% din stocurile de ISD în sectoarele de joasă tehnologie).

8 Țările UE-18: Danemarca, Ungaria, Belgia, Slovenia, Țările de Jos, Germania, Croația, Spania, Franța, Grecia, Cehia, Estonia, România, Polonia, Slovacia, Bulgaria, Letonia, Lituania, Letonia, Lituania

1.2.1

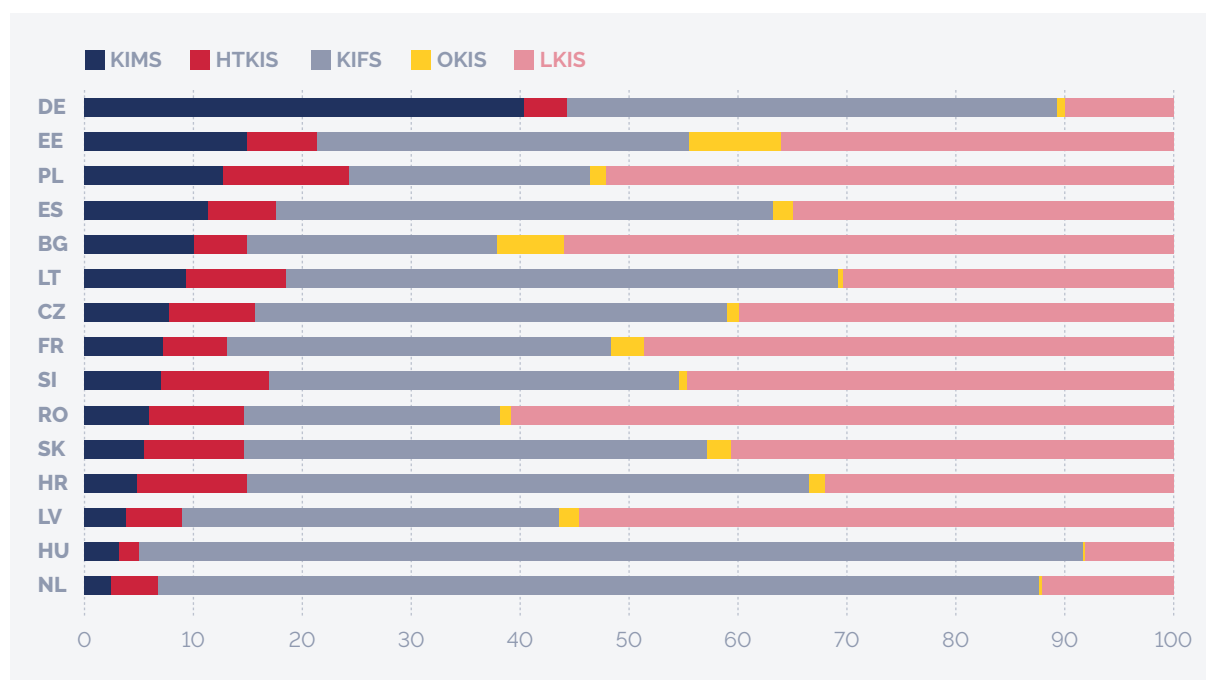
Distribuția ISD în funcție de intensitatea tehnologică în servicii

Atunci când se analizează distribuția ISD în funcție de intensitatea cunoștințelor în servicii în 2020 (Figura 5), România are:

- A șasea cea mai mică valoare a ISD în sectoarele de servicii de piață cu utilizare intensivă a cunoștințelor (KIMS) din UE-15⁹ (6% din ISD în servicii), comparativ cu 40,3% în Germania, și a cincea cea mai mică valoare în țările ECE.
- A șasea cea mai mare valoare a ISD în sectoarele de servicii de înaltă tehnologie cu utilizare intensivă a cunoștințelor (HTKIS) (8,6%) din UE-15 și din țările ECE, Polonia fiind liderul cu 11,5%.
- Al treilea cel mai scăzut nivel de ISD în servicii financiare cu utilizare intensivă a cunoștințelor (KIFS) (23,5%) și același loc în rândul țărilor ECE.
- Primul loc la ISD în sectoarele de servicii cu utilizare mai puțin intensivă a cunoștințelor (LKIS) (60,8%), Ungaria atrăgând 8,1% din ISD în LKIS.
- Alte servicii cu utilizare intensivă a cunoștințelor (OKIS) reprezintă doar 1% din totalul ISD în sectoarele de servicii.

FIGURA 5.

Distribuția ISD în funcție de intensitatea cunoștințelor în sectoarele de servicii în 2020, ca % din stocurile totale de ISD în sectoarele de servicii

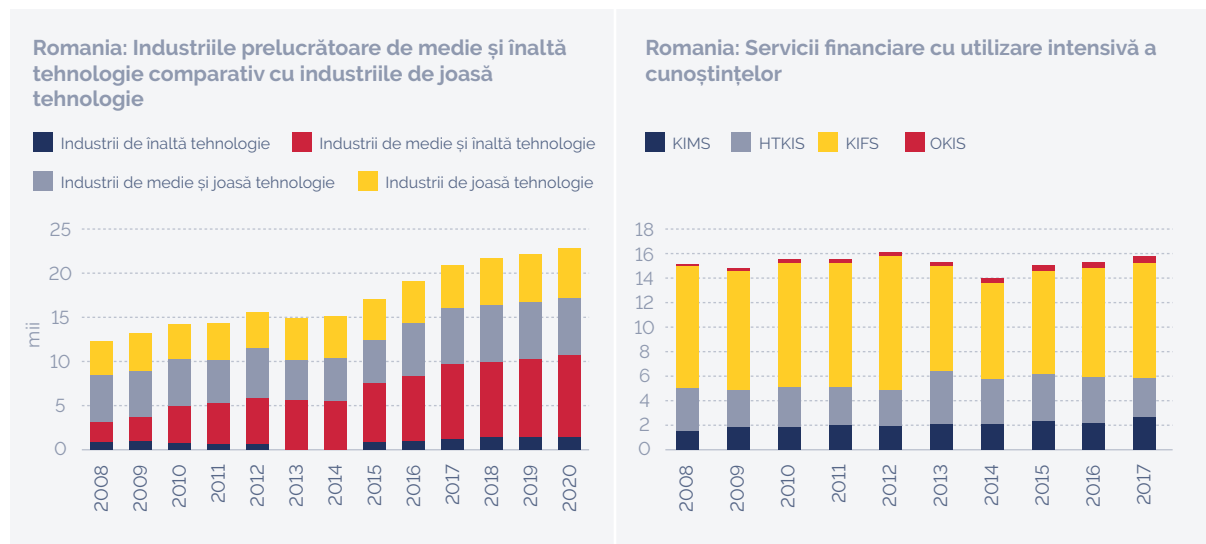
O analiză mai atentă a destinațiilor ISD în ceea ce privește sectorul de activitate arată că ISD în România au fost compuse în principal din intrări în industriile prelucrătoare de medie și înaltă tehnologie, cea mai mică contribuție fiind în industriile de înaltă tehnologie. Evoluția din ultimii 12 ani indică o creștere a ponderii ISD în sectoarele MHT, cu o evoluție constantă pentru cele din MLT și LT

9 Țările UE-15: Germania, Estonia, Polonia, Spania, Bulgaria, Lituania, Cehia, Franța, Slovenia, România, Slovacia, Croația, Letonia, Ungaria, Țările de Jos

(figura 6). În sectorul serviciilor, fluxurile de investiții străine directe sunt orientate în principal către serviciile financiare cu utilizare intensivă a cunoștințelor. Evoluția a rămas stabilă în ultimii ani (2014-2017, ultimele date disponibile).

FIGURA 6.

Evoluția intrărilor de ISD în industria prelucrătoare de înaltă tehnologie și în sectoarele de servicii cu utilizare intensivă a cunoștințelor în România

Investițiile străine directe au un impact pozitiv asupra economiei. Cu toate acestea, România ar trebui să se concentreze pe atragerea de investiții străine directe care să conducă la creșterea valorii adăugate pentru întreaga economie. În consecință, factorii de decizie politică ar trebui să se gândească strategic la sectoarele pe care ar dori să le dezvolte pentru a maximiza transferul de cunoștințe și know-how din străinătate. Așa cum am afirmat în ediția precedentă a Studiului FIC privind ISD, *în lipsa unor măsuri de susținere a acestor ISD, România (riscă) să se specializeze în industrii cu valoare adăugată și intensitate tehnologică reduse. Măsurile care vizează atragerea de investiții străine directe în sectoarele cu valoare adăugată mai mare sunt importante pentru a genera efecte de propagare cu cel mai mare impact atât asupra dezvoltării economice, cât și asupra celei sociale.* Aceasta ar trebui să fie o direcție strategică, deoarece distribuția ISD în sectoarele din România ar putea deveni mai favorabilă în sensul realizării unei creșteri economice mai mari.

//.

Analiza relațiilor ISD – competitivitate și ISD – sustenabilitate

În realitate, investițiile străine directe pot fi influențate de o serie de factori. Această secțiune încearcă să identifice ce variabile ar putea avea un impact asupra ISD și în ce măsură. În acest scop, au fost realizate două exerciții de cercetare cantitativă¹⁰, cu scopul de a identifica relația dintre ISD, pe de o parte, și competitivitate și sustenabilitate, pe de altă parte.

10 Pentru o descriere mai detaliată a rezultatelor și a interpretării economice a acestora, a se vedea anexa 1 și lucrările de cercetare

11.1

Competitivitate și ISD

Competitivitatea a fost calculată pe baza indicelui competitivității globale, obținut de la IMD Business School. Acesta a fost creat în 1989 și, în prezent, oferă o acoperire completă a 63 de economii. Abordarea conceptuală a indicelui se bazează pe o înțelegere mai largă a competitivității care se bazează pe patru piloni, și anume **performanța economică, eficiența guvernamentală, eficiența întreprinderilor și infrastructura**. Ca atare, acesta reprezintă o alegere bună pentru a măsura competitivitatea unei țări. Variabilele alese ca motoare ale competitivității au fost: investițiile străine directe – exprimate ca procent din PIB, soldul bugetului de stat, rata inflației, balanța comercială și calitatea reglementării.

Analiza a fost efectuată pentru două grupuri de țări. Primul grup a inclus toate statele membre ale UE (27), în timp ce al doilea grup a cuprins doar cele 11 țări din ECE (România, Bulgaria, Ungaria, Cehia, Polonia, Croația, Slovacia, Slovenia, Estonia, Letonia și Lituania). Această abordare a oferit o perspectivă valoroasă asupra particularităților relațiilor investigate, având în vedere următoarele:

- Contextul istoric și geopolitic: Istoria și factorii geopolitici din Europa Centrală și de Est sunt diferiți de cei din Europa de Vest, iar conflictul dintre Ucraina și Rusia a scos la iveală această realitate. Prin urmare, analiza unui grup de țări din ECE poate ajuta factorii de decizie politică să înțeleagă provocările și oportunitățile unice ale regiunii și să elaboreze măsuri adecvate pentru a sprijini progresul economic.
- Diversitatea dezvoltării economice: Țările UE prezintă o gamă largă de niveluri de dezvoltare economică, evidențiate prin PIB-ul total, PIB-ul pe cap de locuitor sau indicele de dezvoltare umană, care au un impact asupra comerțului, investițiilor, strategiilor de dezvoltare durabilă și politicilor publice. Cu toate acestea, un panel de economii din ECE poate permite o analiză mai precisă a modului în care aceste țări au abordat parcursul lor economic de la economii planificate central la sisteme bazate pe piață.
- Implicații politice: Compararea tuturor statelor membre ale UE cu țările din ECE poate pune în lumină relația dintre anumite politici, cum ar fi politica fiscală, politica monetară, reformele structurale sau acordurile comerciale, și ISD, cu implicații asupra dezvoltării strategiilor legate de investiții care stimulează creșterea economică și competitivitatea.

Rezultatele estimărilor arată că ISD contribuie semnificativ și pozitiv la competitivitate, dar mediul economic și politicile publice sunt esențiale pentru această contribuție. Acest lucru se confirmă pentru ambele grupuri de țări, UE și ECE. Rezultatele arată că un excedent al bugetului de stat și un mediu de reglementare favorabil sporesc considerabil competitivitatea, dar un mediu inflaționist acționează ca o frână în calea competitivității. Includerea balanței comerciale conduce la un rol sporit al ISD, ceea ce consolidează ideea potrivit căreia atunci când investițiile străine directe și comerțul sunt strâns corelate, politicile publice care vizează ISD ar trebui să abordeze și competitivitatea în comerțul internațional.

Comparând rezultatele pentru grupul UE cu cele pentru grupul ECE, apar câteva concluzii relevante:

- i. **Investițiile străine directe au o contribuție mai importantă la competitivitate în țările ECE decât în întreaga UE.** Pentru economiile din ECE, o creștere de 1% a raportului ISD/PIB duce la o creștere cu 1,7% a competitivității. La nivelul UE, aceeași creștere de 1% a ISD este legată de o creștere cu numai 0,3% a competitivității.

Acest lucru se explică prin impactul transformator pe care ISD îl au asupra țărilor gazdă din ECE prin:

- injectarea de capital în economie, care poate fi utilizat pentru a finanța noi proiecte, pentru extinderea întreprinderilor existente și pentru investiții în infrastructură;
- crearea de locuri de muncă, fie direct în cadrul întreprinderilor cu capital străin, fie indirect, de-a lungul întregului lanț de aprovizionare al întreprinderilor străine, ceea ce contribuie la reducerea șomajului și la diminuarea sărăciei;
- creșterea veniturilor fiscale generate atât de întreprinderile cu capital străin, cât și de întreprinderile cu capital local care și-au extins afacerile ca urmare a cooperării cu investitorii străini, care pot fi reinvestite în infrastructură, servicii publice sau programe sociale;
- transfer tehnologic și inovare, inclusiv expertiză managerială și cele mai bune practici, care ajută companiile locale să devină mai inovatoare și mai competitive pe piețele internaționale;
- catalizator pentru creșterea expunerii țărilor gazdă la piețele internaționale prin promovarea exporturilor și participarea la acordurile comerciale internaționale și la lanțurile valorice globale;
- contribuția la construirea de infrastructuri (drumuri, porturi, poduri, telecomunicații);
- dezvoltarea forței de muncă și formarea profesională, care îmbunătățesc competențele angajaților locali, ceea ce duce la creșterea productivității și a competitivității întreprinderilor;
- diversificarea structurii economice a țărilor, ceea ce duce la reducerea dependenței excesive de un singur sector sau de o industrie majoră;
- îmbunătățirea accesului întreprinderilor deținute la nivel local la oportunități de finanțare și de investiții;
- efecte de propagare de care beneficiază nu numai sectorul sau industria care primește ISD, ci și economia în general.

Cu toate acestea, este esențial de remarcat, așa cum arată rezultatele, că acest impact al ISD nu este întotdeauna uniform și depinde de diverși factori, inclusiv de politicile, instituțiile și capacitatea de absorbție a țării gazdă.

- ii. O bună calitate a reglementării sprijină competitivitatea, dar efectul este mai pronunțat la nivelul UE decât la nivelul ECE.** Acest lucru poate fi legat de relevanța cadrului de reglementare al UE și de legăturile economice, sociale și politice dintre țări, determinate de apartenența la UE, pentru creșterea competitivității. Aceasta poate sugera, de asemenea, că apartenența la UE este un stimulent eficient pentru competitivitatea unei țări. O observație interesantă în acest context este că majoritatea țărilor ECE și-au sporit competitivitatea după intrarea în UE, după cum arată tendințele în materie de competitivitate. Slovenia conduce în clasament cu o tendință de 202,9% în ceea ce privește competitivitatea între 2004 și 2022, urmată de Croația (84,5%) și România (83,5%) – ambele într-o perioadă mai scurtă, doar după 2007 și, respectiv, 2013. La polul opus, Polonia și Slovacia prezintă tendințe negative în ceea ce privește competitivitatea după 2004 (-98,1% și -50,3%). Toate celelalte țări și-au îmbunătățit competitivitatea după ce au devenit membre ale UE, cu tendințe care variază între 47,6% (Ungaria, după 2004) și 83,3% (Lituania).
- iii. O gestionare eficientă a resurselor publice este un susținător puternic al competitivității, cu un avantaj important pentru țările ECE:** o creștere cu 1% a excedentului bugetar guvernamental se reflectă într-un impact de zece ori mai mare asupra competitivității în economiile

ECE, în comparație cu toate statele membre ale UE. În același timp, aceste rezultate evidențiază relevanța gestionării fondurilor publice pentru investitorii străini, deoarece creează un mediu propice pentru investiții și reduce riscurile¹¹. Acest lucru este deosebit de relevant în economiile mai puțin dezvoltate, unde corupția, practicile ilegale și economia subterană au mai multe șanse de a avea un impact negativ asupra gestionării fondurilor publice.

Pentru țările din ECE, cu foarte puține excepții, „regula” este de a observa deficite guvernamentale după anul 2000, în timp ce frecvența excedentelor bugetare guvernamentale la nivelul diferitelor țări și în diferiți ani este mai mare pentru statele membre mai vechi ale UE. Acest lucru subliniază necesitatea ca țările ECE, inclusiv România, să crească eficiența gestionării fondurilor publice prin consolidarea transparenței fiscale și a mecanismelor de responsabilitate, reducerea evaziunii fiscale și îmbunătățirea mecanismelor de colectare, îmbunătățirea prioritizării fondurilor publice către proiecte esențiale (cum ar fi infrastructura) care promovează creșterea economică și atrag investitori străini și reforme în domeniul eficienței agențiilor guvernamentale¹².

iv. Ratele ridicate ale inflației și un mediu general (hiper)inflaționist au un impact negativ asupra competitivității pentru toate țările UE. Competitivitatea țărilor ECE pare să fie mai puțin afectată de inflație decât competitivitatea statelor membre mai vechi ale UE. Mediul inflaționist care a apărut în Europa (și nu numai) după pandemia Covid-19 este îngrijorător prin potențialele sale efecte negative asupra creșterii economice, competitivității și investițiilor. În plus, măsurile de combatere a inflației adoptate în afara UE, cum ar fi Legea privind reducerea inflației (IRA) în Statele Unite în august 2022¹³, trebuie monitorizate și efectele acestora trebuie să fie bine anticipate. Timpul scurs de la adoptarea acestei legislații este prea scurt pentru a permite o analiză coerentă a impactului acesteia asupra țărilor UE, dar impactul potențial poate fi reprezentat de reducerea investițiilor directe în UE din cauza orientării acestora către SUA.

11.2 Sustenabilitate și ISD

Companiile străine par să se concentreze din ce în ce mai mult pe asigurarea unei dezvoltări durabile a activităților. Pandemia a accelerat, de asemenea, concentrarea companiilor pe obținerea de emisii nete zero, prin urmare, locațiile gazdă bogate în surse de energie regenerabilă le fac mai atractive pentru ISD. Pactul verde european sprijină politicile care îmbunătățesc obținerea de zero emisii nete și asigură promovarea inovării în domeniul tehnologiilor pro-ecologice și al eficienței energetice în țările UE. ISD au un mare impact în furnizarea tehnologiilor și capitalului necesar pentru asigurarea producției de energie mai curată. Datele statistice pentru România și țările învecinate arată că calitatea mediului și fluxurile de ISD au avut o tendință similară în ultimii 20 de ani. Fie că privim calitatea mediului ca emisii de CO₂ per PIB sau ca și consum de energie regenerabilă, obținem concluzii similare.

Variabila aleasă pentru a reprezenta sustenabilitatea în cadrul exercițiului nostru de cercetare a fost ponderea energiei regenerabile în consumul de energie. Aceasta reflectă acțiunea tuturor pilonilor

11 (Djankov et al., 2002; Djankov, 2009; Acemoglu și Johnson, 2005)

12 Gordon și Li, 2009; Bergman et al., 2016; Gliniecka, 2019

13 Legea privind reducerea inflației din 2022 (IRA) este o lege federală majoră din Statele Unite care încearcă să reducă inflația prin reducerea deficitului bugetar al guvernului federal, prin reducerea prețurilor la medicamentele eliberate pe bază de rețetă și prin investiții în producția internă de energie, încurajând în același timp energia durabilă.

DPSIR (Forțe motrice, Presiune, Stare, Impact, Răspuns) din cadrul de analiză de mediu al Agenției Europene de Mediu, ceea ce o face o alegere solidă pentru scopurile noastre.

Ca și până acum, investigația a fost realizată independent pentru cele două grupuri de țări, UE și ECE (a se vedea anexa 1). Rezultatele arată că ISD au un impact pozitiv asupra durabilității (măsurată prin ponderea energiei regenerabile în consumul de energie), cu un efect mai puternic în țările ECE.

O creștere cu 1% a ponderii ISD în PIB duce la o creștere de 0,8-1,8% a sustenabilității. Mai mult, acest impact este consecvent în toate variantele de model¹⁴. În cazul panelului UE, corelația dintre ISD și energia regenerabilă este, de asemenea, pozitivă, dar nu atât de semnificativă. Aceste rezultate pot indica faptul că ISD au un rol mai consistent în promovarea sustenabilității în economiile ECE, unde întreprinderile deținute la nivel local beneficiază de mai puține resurse și fonduri pentru a le aloca investițiilor în acest domeniu.

Astfel, ISD pot duce la investiții în proiecte de energie regenerabilă (parcuri și centrale eoliene, solare și hidroelectrice), la transferuri de tehnologie și know-how care pot stimula dezvoltarea și adoptarea energiei regenerabile, precum și la creșterea activităților de cercetare și dezvoltare și a activităților inovatoare în domeniul tehnologiilor de energie regenerabilă. În plus, ISD pot contribui la extinderea pieței pentru produsele și serviciile de energie regenerabilă, făcându-le mai ușor accesibile pentru consumatorii locali și la un preț mai rezonabil.

Efectele anterioare ale sustenabilității indică faptul că, odată ce consumatorii folosesc energia regenerabilă, vor continua să o folosească și în viitor și, de asemenea, servesc drept exemplu pentru alți potențiali consumatori interesați.

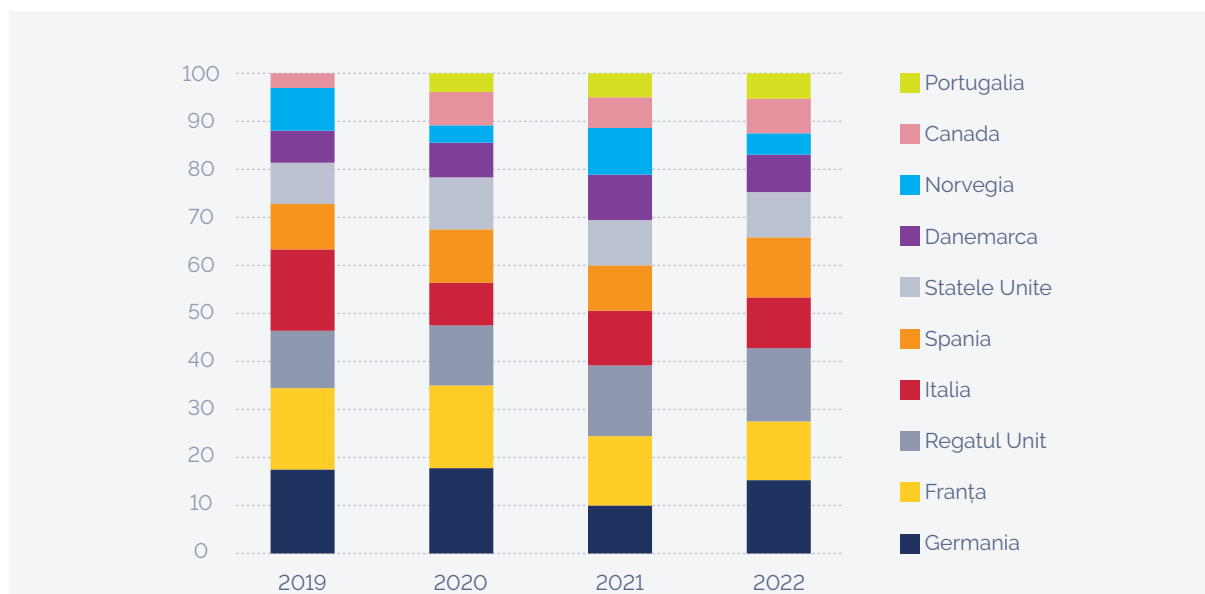
Calitatea reglementării – care măsoară percepțiile privind capacitatea guvernului de a formula și de a pune în aplicare politici și reglementări solide care să permită și să promoveze dezvoltarea sectorului privat – are cel mai puternic impact asupra sustenabilității, chiar mai accentuat în cazul grupului de țări din ECE. Un efect pozitiv al reglementărilor asupra consumului de energie regenerabilă a fost în mare măsură așteptat, deoarece UE este organizația lider la nivel mondial în ceea ce privește sustenabilitatea bazată pe reglementări, iar acest fapt a avut un impact asupra unei adoptări mai largi a surselor de energie regenerabilă în țările UE.

În același timp, companiile din UE au detectat oportunitățile de afaceri deschise de accentul pus pe durabilitate și au reprezentat, în mod colectiv, cea mai importantă sursă de ISD în proiecte de energie regenerabilă greenfield la nivel mondial începând cu 2019 – a se vedea figura 7, mai jos. În ceea ce privește destinația pentru ISD în domeniul energiei regenerabile, țările UE se descurcă, de asemenea, foarte bine, Spania, Polonia, Italia și Germania fiind printre primele 10 destinații globale pentru proiecte de investiții străine directe greenfield în domeniul energiei regenerabile.

14 Și anume, includerea selectivă a unei variabile, una câte una, pentru a testa efectul independent al acesteia asupra durabilității

FIGURA 7.

Proiecte de investiții străine directe greenfield în domeniul energiei regenerabile, pe țări sursă, 2019-2022¹⁵

Inflația și balanța comercială au, de asemenea, o corelație pozitivă cu energia din surse regenerabile, atât pentru UE, cât și pentru grupurile de țări din ECE, dar par a fi mai puțin esențiale pentru stimularea sustenabilității.

II. 3 Distribuția ISD pe țări de origine

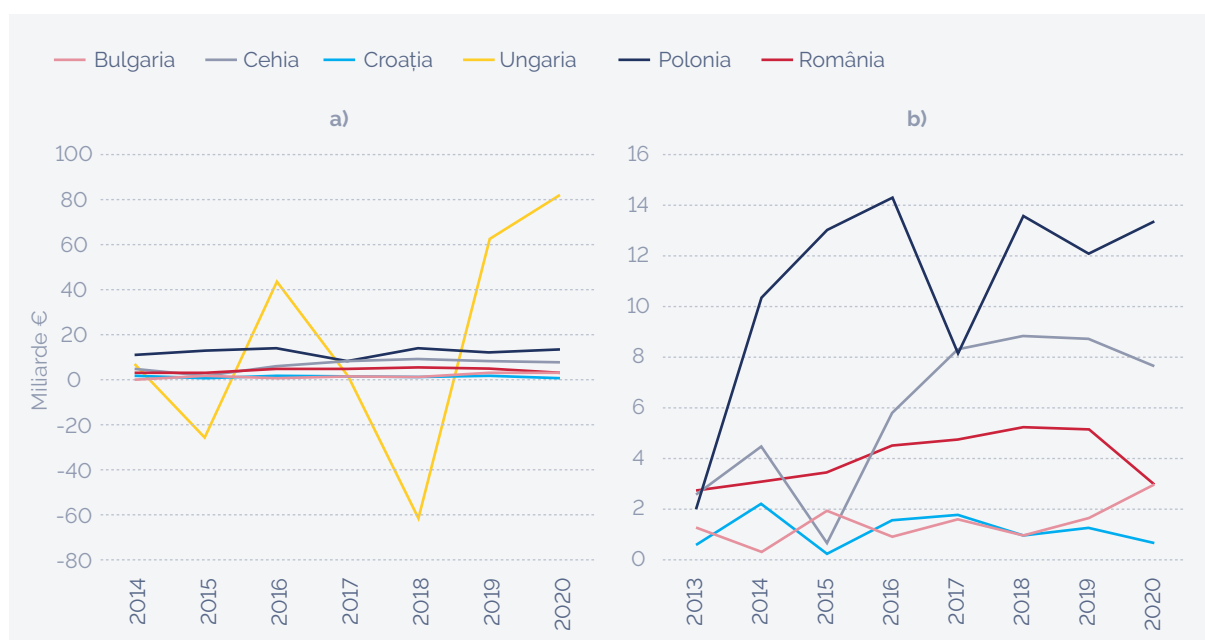
Evoluția intrărilor de investiții străine directe în cele șase țări ECE analizate (Figura 8) în perioada 2013-2020¹⁶ este destul de volatilă, atât pe bază anuală, cât și de la o țară la alta. Ungaria a avut cea mai tulburătoare evoluție, cu vârfuri masive de intrări de ISD, urmate de volume mari de ieșiri de ISD în anii următori (Figura 8 a). Dacă eliminăm Ungaria din prezentarea vizuală, avem o imagine de ansamblu mai clară asupra fluxurilor de investiții străine directe în celelalte țări. Polonia este, de departe, principalul beneficiar al ISD, urmată, la o distanță semnificativă, de Cehia. În timp ce Croația și Bulgaria au avut niveluri aproape similare de intrări a ISD până în 2019, scăderea intrărilor de ISD din România în 2020 aduce mai aproape Bulgaria, ale cărei intrări au crescut în ciuda pandemiei.

¹⁵ Sursa: Caon (2023)

¹⁶ Am ales această perioadă datorită disponibilității datelor.

FIGURA 8.

Evoluția intrărilor de investiții străine directe în țările ECE

Sursa: Eurostat

Cea mai mare parte a intrărilor de investiții străine directe în aceste țări provin din UE¹⁷; lipsa datelor pentru alte continente nu ne-a permis să oferim o imagine mai detaliată a sursei de origine a fluxurilor de investiții străine directe. Cu toate acestea, chiar și fluxurile din Statele Unite (SUA) au înregistrat valori scăzute (Republica Cehă a primit în total 210 milioane de euro din SUA în perioada 2013-2020, cel mai mare volum dintre țările analizate).

Situația a fost diferită în Ungaria, care a primit fluxuri mari de investiții străine directe din SUA, urmate de ieșiri masive, astfel încât valoarea totală a fluxurilor de ISD pentru cei 8 ani a fost negativă. Cu toate acestea, Ungaria a primit cea mai mare valoare a ISD din Canada dintre țările analizate (19,3 miliarde de euro), neegalată de niciuna dintre celelalte țări. De fapt, cea mai mare valoare a intrărilor de ISD din Canada abia a atins 96,2 milioane de euro pentru Republica Cehă în aceeași perioadă. Ungaria a fost, de asemenea, destinatarul celor mai mari fluxuri de ISD din China (380 de milioane de euro) în perioada 2013-2020, urmată de Polonia (339,4 milioane de euro), Cehia (246,4 milioane de euro) și România (148,3 milioane de euro).

Pentru a evita volatilitatea datelor anuale privind fluxurile de ISD în cele șase țări din ECE, se utilizează media fluxurilor de ISD pentru perioada 2013-2020. În primul rând, a fost calculată valoarea totală a fluxurilor de ISD în toate sectoarele din industria prelucrătoare și din servicii pentru cele șase țări ECE. Apoi, a fost calculată cota de ISD care revine fiecărei țări din UE-28.

17 Concluzie bazată pe calculele efectuate pe baza datelor disponibile la Eurostat.

FIGURA 9.

Distribuția fluxurilor totale de investiții străine directe pe țări de origine principale (% din totalul intrărilor)

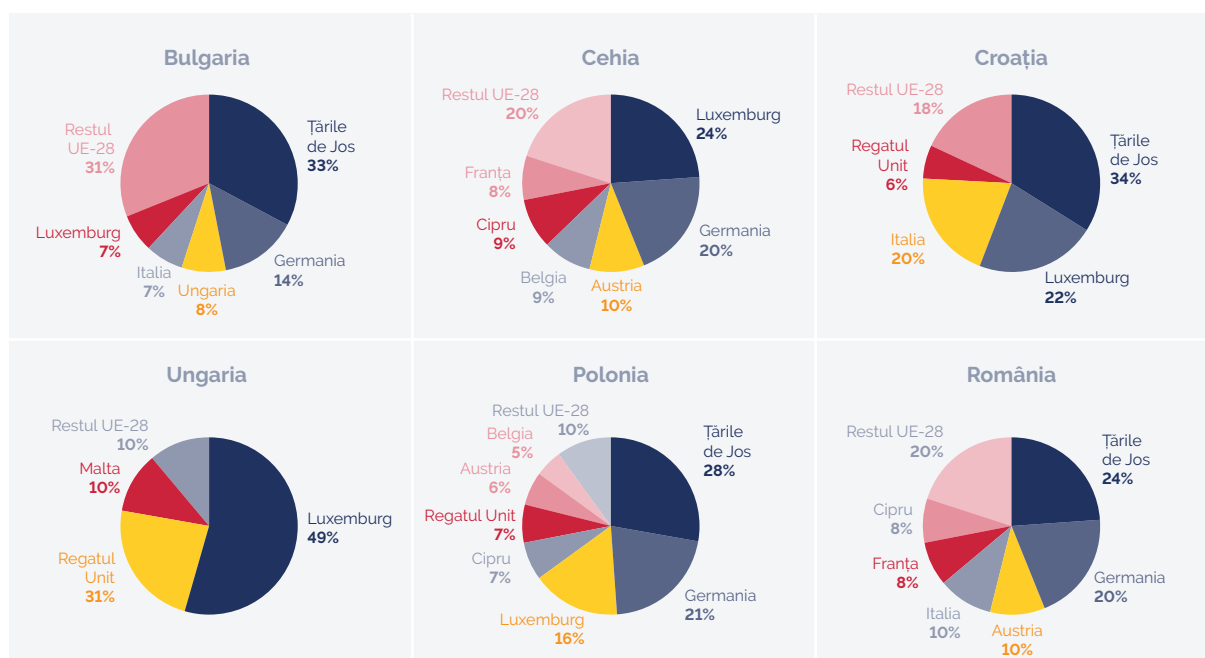
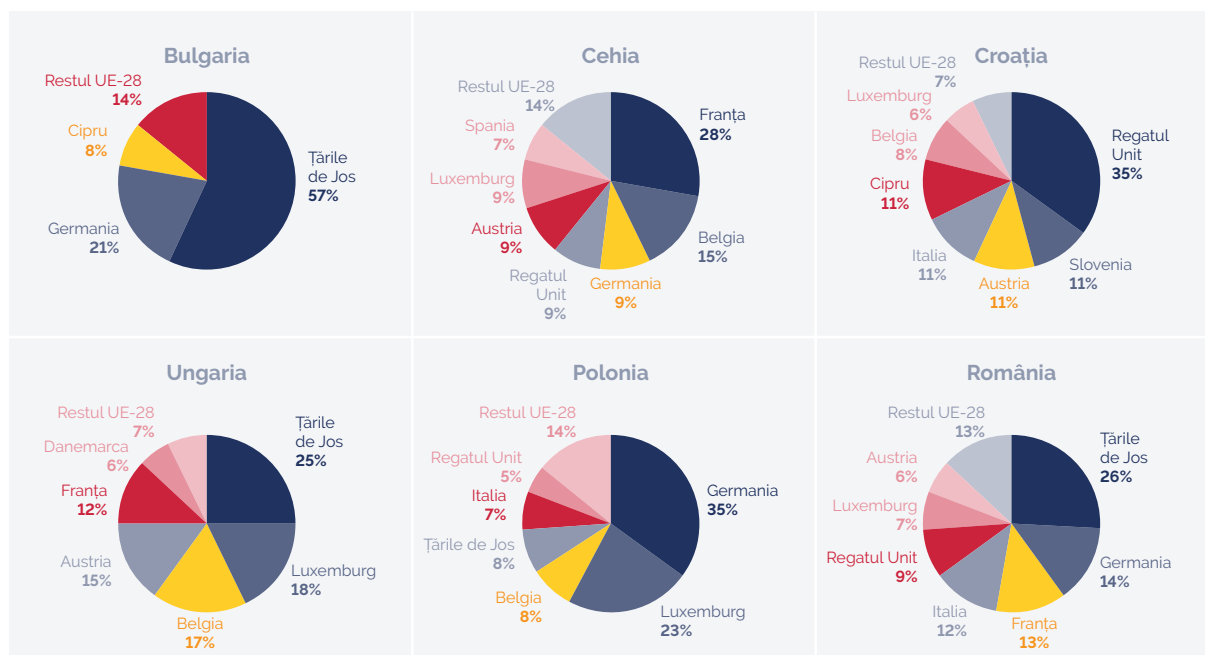

Figura 9 prezintă principalii furnizori ai fluxurilor totale de ISD în țările ECE, evidențiindu-i pe cei care au furnizat mai mult de 5% din totalul fluxurilor de ISD. Țările de Jos au fost principalul furnizor de fluxuri de ISD pentru patru dintre țările analizate (Bulgaria, Croația, Polonia și România), cu o pondere în totalul fluxurilor de ISD de la 34,3% (Croația) la 23,4% (România). Luxemburgul a fost principala sursă de ISD totale pentru Ungaria – cel mai probabil prin diverse fonduri de investiții – (aproape jumătate din totalul intrărilor de ISD în perioada analizată – 48,6%) și pentru Republica Cehă (24%). Germania a fost a doua cea mai importantă sursă de ISD pentru Bulgaria, Cehia, Polonia și România. Alte țări care au apărut frecvent în top sunt Austria, Italia, Franța, Belgia și Cipru. Ungaria a fost puternic dependentă de cei trei mari furnizori de ISD, doar 9,8% din ISD provenind din restul UE.

În cazul sectorului manufacturier, topul țărilor de origine pentru care intrările totale de ISD au fost mai mari de 5% este mai diversificat (figura 10). Țările de Jos rămân principalul investitor în sectorul manufacturier în Bulgaria (56,6% din totalul intrărilor de ISD în sectorul manufacturier), România (26,2%) și Ungaria (25,4%), în timp ce Franța este principalul investitor în Cehia (27,7%), Germania în Polonia (35,5%) și Regatul Unit în Croația (35%).

FIGURA 10.

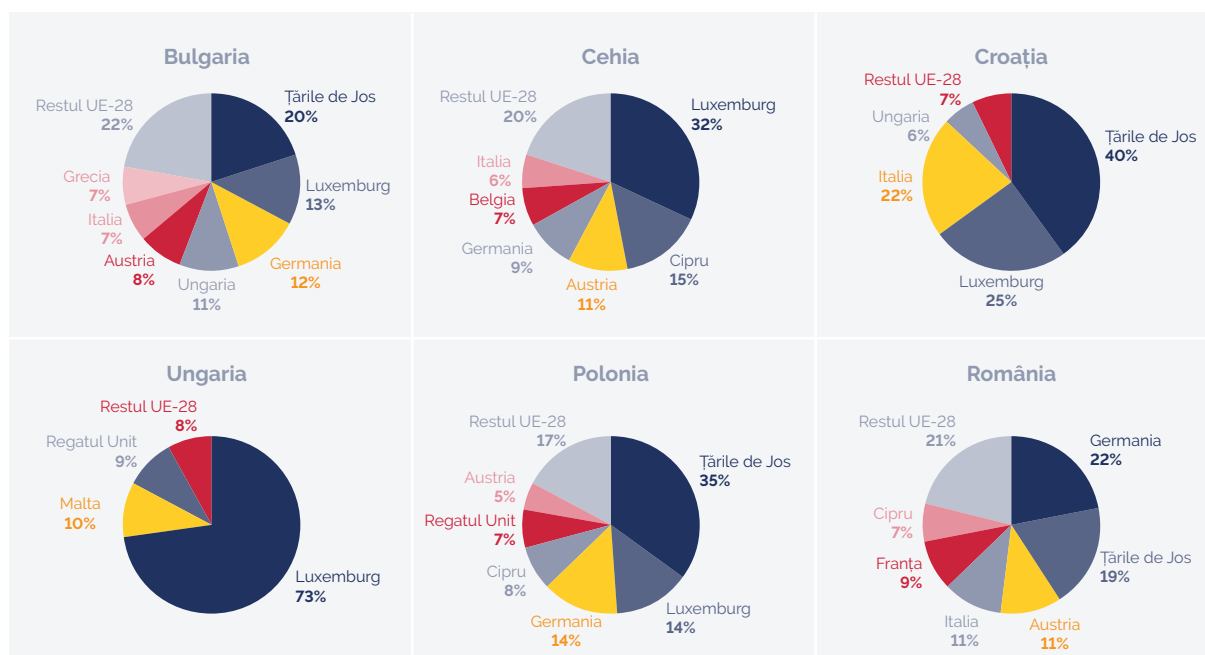
Distribuția fluxurilor de investiții străine directe în sectorul manufacturier pe țări de origine principale (% din totalul intrărilor)

În general, aceleași țări rămân în top atunci când se analizează distribuția fluxurilor de ISD în sectorul serviciilor (Figura 11). Țările de Jos continuă să fie principalul furnizor de fluxuri de ISD ca pondere în totalul ISD în servicii în Croația (39,9%), Polonia (34,4%) și Bulgaria (19,8%), Luxemburgul furnizează cea mai mare parte a ISD în servicii în Ungaria (72,7%) și Cehia (32%), în timp ce Germania este primul furnizor de ISD în servicii în România (21,8%). În funcție de caracteristicile fiecărei țări, există unele particularități: de exemplu, Grecia se află în topul investitorilor de ISD în servicii în Bulgaria, în timp ce Franța apare cu investiții semnificative (peste 5% din totalul din acest sector) doar în România.

FIGURA 11.

Distribuția fluxurilor de investiții străine directe în sectorul de servicii pe țări de origine principale (% din totalul intrărilor)

///.

Impactul politicii bugetar-fiscale asupra ISD în Europa Centrală și de Est

Obiectivul acestei secțiuni este de a investiga și de a evalua influența politicii fiscale asupra destinației ISD. Pentru aceasta, se utilizează un set de date panel care utilizează date anuale pentru perioada 2009-2022, acoperind șase țări europene: Bulgaria, Polonia, Republica Cehă, România, Slovacia și Ungaria. Această cercetare s-a axat în primul rând pe o analiză empirică, bazată pe context, aruncând lumină asupra legăturii empirice generale dintre ISD și politica fiscală, oferind în același timp perspective speculative asupra motivelor care stau la baza acestei relații.

Pentru a examina influența politicilor bugetare și fiscale asupra intrărilor nete de ISD, au fost utilizate datele menționate mai sus, împreună cu variabile suplimentare asociate cu impozitarea și mediul de afaceri. Pentru a analiza influența politicilor bugetare și fiscale asupra ISD, a fost utilizat modelul de regresie panel.

Rezultatul modelului, indicat în Anexa 2, arată că intrările nete de ISD sunt influențate negativ de costul de desfășurare a activității, de impozitarea profitului, de rata impozitului pe profit (CIT) sau de libertatea de a desfășura activități, fiind influențate pozitiv de o pondere mai mare a exporturilor de tehnologie în industria prelucrătoare. De obicei, intrările de ISD caută un mediu de afaceri care să fie favorabil din punct de vedere fiscal în ceea ce privește impozitul direct sau impozitele totale ale unei întreprinderi (măsurate aici ca și costuri de desfășurare a activității). CIT este singura rată de impozitare a politicii fiscale care s-a dovedit a fi semnificativă în ceea ce privește decizia ISD de a investi într-o economie din ECE, ceea ce înseamnă că societățile comerciale se uită direct la impozitele pe profit și mai puțin la impozitele pe dividende (deoarece acestea decid în principal să reinvestească profiturile) sau la sarcina fiscală asupra costului forței de muncă (deoarece aceste impozite sunt în principal pentru angajații lor).

În țările ECE există o mulțime de activități de ISD bazate pe industrii manufacturiere, astfel încât, în această privință, CIT este plătită efectiv în aceste țări. În această privință, nivelul impozitelor directe pe venit este important. De asemenea, costul total al desfășurării activității este relevant, deoarece, pe lângă impozitele directe, există și alte taxe, cum ar fi cele pe proprietate, de mediu etc. Un aspect important de menționat este faptul că libertatea de a desfășura activități a avut ca rezultat o influență negativă asupra deciziilor privind investițiile străine directe.

Nivelurile ridicate de tehnologie influențează pozitiv decizia de ISD. Corporațiile caută să investească în țări cu o poziție de înaltă tehnologie, unde pot dezvolta acest tip de produse și servicii și le pot exporta în diferite state. Acest lucru are ca rezultat capitaluri injectate în economiile ECE atât sub formă de investiții inițiale, cât și ca venituri finale din produse de înaltă tehnologie.

Impozitele pe dividende, impozitele pe capital sau impozitul pe venitul persoanelor fizice nu s-au dovedit a fi semnificative în acest model.

ISD joacă un rol deosebit de important în economiile țărilor din ECE. Aceste economii nu dispun adesea de rezerve suficiente, iar infuzia de tehnologie și capital este esențială pentru a stimula creșterea economică. Fluxul internațional de capital, având în vedere amploarea și stabilitatea sa, are o importanță semnificativă în tranziția către o economie de piață. În perioada 2009-2022, țările gazdă au înregistrat o traiectorie ascendentă a ratelor de creștere, care poate fi atribuită, într-o măsură semnificativă, intrărilor de ISD. Aceste investiții contribuie la dezvoltarea economiei gazdă prin introducerea de noi tehnologii și cunoștințe, prin promovarea creșterii numărului de locuri de muncă și prin deschiderea de noi piețe.

IV.

Analiza evoluției ISD în România și a impactului modificărilor fiscale asupra ISD

IV. 1.

ISD și veniturile fiscale. Studiu de caz: România.

Mai multe studii de cercetare au stabilit că ISD exercită o influență pozitivă asupra veniturilor fiscale guvernamentale, în special în țările în curs de dezvoltare. De exemplu, un studiu al Băncii Mondiale a demonstrat că o creștere cu 1% a fluxurilor de ISD determină o creștere cu 0,2% a veniturilor fiscale guvernamentale în țările în curs de dezvoltare. În mod similar, un studiu al Fondului Monetar Internațional (FMI) a arătat că o creștere cu 1% a fluxurilor de ISD corespunde unei creșteri cu 0,3% a veniturilor fiscale guvernamentale în țările în curs de dezvoltare.

ISD contribuie la creșterea veniturilor fiscale ale guvernului prin diverse căi, atât direct, prin intermediul impozitului pe profit, al impozitului pe venitul persoanelor fizice, al contribuțiilor la asigurările sociale și al diferitelor alte impozite plătite de forța de muncă angajată în cadrul întreprinderilor cu investiții străine, cât și indirect, prin stimularea creșterii economice și crearea de oportunități de angajare.

Impozitul pe profit

Întreprinderile cu capital străin prezintă, de obicei, o povară CIT mai mare în comparație cu firmele naționale, fenomen atribuit mai multor factori. În primul rând, aceste firme cu capital străin sunt mai predispuse să se angajeze în activități cu valoare adăugată mare, ceea ce duce la generarea de profituri sporite. În al doilea rând, firmele cu capital străin tind să se orienteze spre exporturi, care sunt în general mai profitabile decât vânzările interne. În cele din urmă, aceste entități cu capital străin au frecvent acces la metodologii avansate de planificare fiscală.

Cota de impozit pe profit în România este de 16% și se aplică în mod universal companiilor românești, firmelor străine care își desfășoară activitatea în România prin intermediul unui sediu permanent și societăților străine considerate rezidente fiscale în România în virtutea locului unde se află conducerea efectivă a acestora. Societățile rezidente sunt supuse impozitului pe venitul global, cu excepția cazurilor în care o convenție de evitare a dublei impuneri specifică un aranjament alternativ.

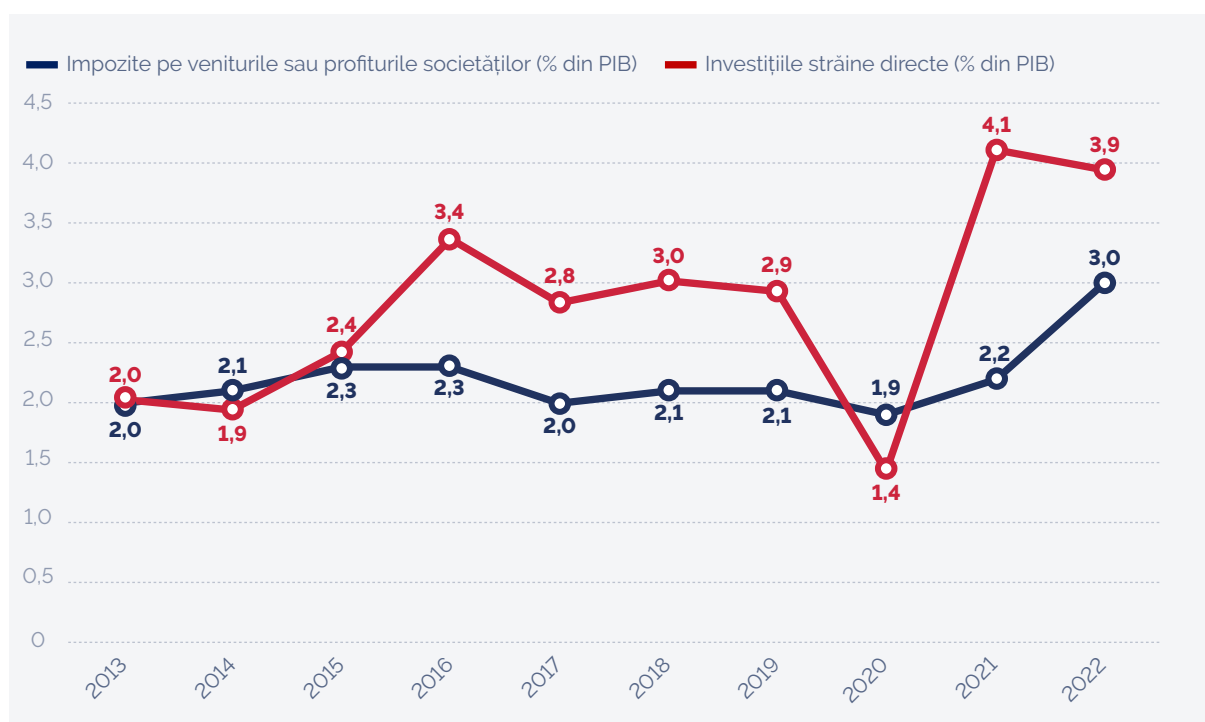
Proporția de investiții străine directe ca pondere în produsul intern brut (PIB) a înregistrat o creștere constantă, de la 2,0% în 2013 la 3,9% în 2022, ceea ce reflectă o rată anuală compusă de creștere (CAGR) de 6,9%. În mod corespunzător, impozitul pe profitul corporațiilor ca procent din PIB a înregistrat, de asemenea, o traiectorie de creștere constantă în aceeași perioadă, crescând de la 2,0% în 2013 la 3,0% în 2022, marcând un CAGR de 4,1%.

O analiză a coeficientului de corelație Pearson între ISD ca pondere în PIB și impozitul pe profitul societăților (% din PIB) în România pentru anii 2013-2022 relevă un coeficient de 0,63, ceea ce indică o corelație pozitivă solidă între cele două variabile. Acest lucru denotă o tendință pronunțată de creștere a impozitelor pe profitul societăților (% din PIB) în paralel cu expansiunea ISD ca pondere în PIB.

În concluzie, atât ISD ca pondere în PIB, cât și impozitul pe profitul societăților (% din PIB) în România au avut o creștere constantă pe parcursul deceniului precedent.

FIGURA 12.

ISD și evoluția impozitului pe profitul societăților comerciale, 2013-2022

Sursa: Baza de date Eurostat, Fondul Monetar Internațional, bazele de date privind statisticile financiare internaționale și balanța de plăți, Banca Mondială, statisticile privind datoria internațională și estimările Băncii Mondiale și ale OCDE privind PIB-ul

În plus, cifra de afaceri a ISD în România a înregistrat o creștere constantă, de la 339,4 miliarde de euro în 2013 la 1.174,0 miliarde de euro în 2022, ceea ce reprezintă un CAGR de 6,75%. În schimb, impozitul pe dividende a înregistrat fluctuații în aceeași perioadă, atingând un vârf de 445,5 milioane de euro în 2016, urmat de o scădere substanțială până la 274,5 milioane de euro în 2017. Începând cu 2017, impozitul pe dividende a reluat o traiectorie ascendentă, culminând cu cea mai mare valoare înregistrată în România, de 1.174 milioane de euro în 2022, chiar și pe fondul pandemiei în curs.

Coeficientul de corelație Pearson între cifra de afaceri a ISD și impozitul pe dividende în România pentru anii 2013-2022 are valoarea de 0,84, ceea ce indică o corelație pozitivă solidă între aceste variabile. Acest lucru evidențiază o tendință notabilă de creștere a impozitului pe dividende odată cu o creștere a cifrei de afaceri a ISD.

Taxa pe valoarea adăugată (TVA)

Investițiile străine directe pot determina o creștere a consumului de bunuri și servicii supuse TVA prin două mecanisme principale: prin stimularea unei infuzii sporite de capital în întreprinderile nou-înființate și prin creșterea eficienței și a producției întreprinderilor deja stabilite, favorizând astfel o cerere sporită de bunuri și servicii.

FIGURA 13.

Venituri din ISD și TVA (mil. euro), 2013-2022

Sursa: Baza de date Eurostat și Banca Națională a României Raport privind investițiile străine directe 2014-2022

Pe parcursul perioadei de timp observate mai sus, veniturile din ISD au demonstrat o ascensiune constantă, crescând de la 2.800 de milioane de euro în 2013 la 12.160 de milioane de euro în 2022, ceea ce reprezintă o rată de creștere anuală compusă (CAGR) de 15,81%. În același timp, veniturile din TVA au cunoscut o traiectorie ascendentă paralelă, crescând de la 11.709,6 milioane de euro în 2013 la 19.237,7 milioane de euro în 2022, ceea ce înseamnă un CAGR de 5,08%.

În concluzie, ISD contribuie la veniturile fiscale prin trei dintre aceste mecanisme notabile: Contribuția directă la extinderea bazei de impozitare, stimularea indirectă a economiei și stimularea activității și a cheltuielilor consumatorilor.

Studiu de caz: Membrii FIC

Taxe și impozitele plătite de companiile membre FIC și de angajații acestora din România

Pentru a oferi o analiză amplă a ISD în România, trebuie să se evalueze impactul economic mai larg asupra țării. FIC publică periodic contribuțiile fiscale ale membrilor săi la bugetul de stat¹⁸. Raportul oferă o analiză aprofundată a contribuțiilor financiare ale companiilor membre FIC, punând în lumină responsabilitățile fiscale ale acestora și rolul lor în susținerea serviciilor publice și dezvoltarea infrastructurii în țară.

FIC reprezintă una dintre cele mai importante organizații din mediul de afaceri din România, care reunește 116 dintre cei mai mari investitori străini, cu aproximativ 190.000 de angajați și cu o cifră de afaceri cumulată care reprezintă un sfert din PIB-ul României.

De exemplu, cele 56 de companii membre FIC care au răspuns la chestionar au contribuit în 2022 la bugetul de stat cu aproximativ 58 de miliarde de lei, echivalentul a 14% din veniturile curente la

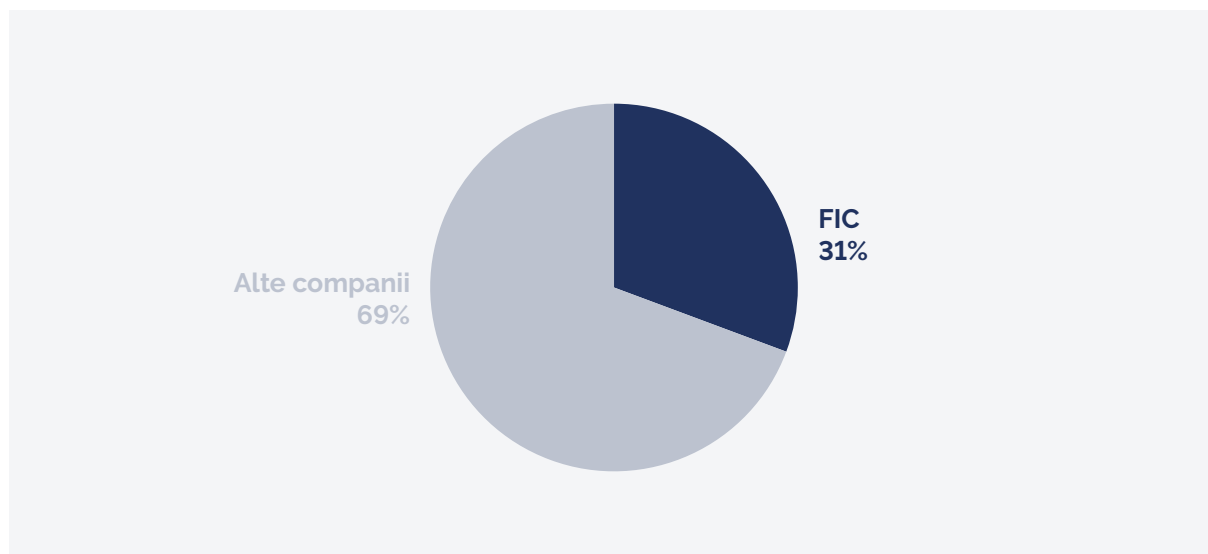
18 <https://fic.ro/publications/fees-and-taxes-paid-by-fic-member-companies-and-their-employees-in-romania>

bugetul general consolidat (BGC). Prin extrapolare, contribuțiile tuturor celor 115 companii membre FIC au fost estimate la 84 de miliarde de lei, aproximativ 20% din veniturile curente colectate de stat în 2022. De asemenea, în 2022, investițiile companiilor FIC au fost de peste 10 miliarde de lei, adică 25% din cheltuielile de capital, conform execuției bugetului consolidat.

O altă concluzie importantă a analizei este că 47 dintre companiile membre FIC au transferat în 2022 către bugetul României TVA și accize în valoare de aproximativ 40 de miliarde de lei, ceea ce înseamnă 31% din valoarea totală TVA și accize colectate de stat (129 de miliarde de lei).

FIGURA 14.

TVA și accize transferate la bugetul de stat 2022 (%)

Sursa: FIC și Ministerul Finanțelor

Statul se bazează în foarte mare măsură pe sistemele eficiente și transparente ale companiilor care colectează accize și TVA și observăm că acestea o fac fără fraude și fără întârzieri la plată. Statul poate fi sigur în orice moment că aceste companii vor colecta accizele și TVA-ul și le vor transfera imediat. Aceste impozite indirecte furnizează guvernului fonduri esențiale pentru finanțarea cheltuielilor publice și contribuie la dezvoltarea economică și socială a țării.

De asemenea, cele 56 de companii membre FIC care au răspuns la chestionar au efectuat plăți de peste 58 de miliarde de lei către bugetul de stat al României în 2022, reprezentând aproximativ 14% din totalul veniturilor curente la bugetul de stat.

Impozitul pe cifra de afaceri și percepția investitorilor

Sfârșitul anului 2023 a adus o schimbare majoră pentru marii investitori în ceea ce privește impozitul pe profit, prin introducerea impozitului de 1% pe cifra de afaceri pentru companiile care au înregistrat o cifră de afaceri mai mare de 50 de milioane de euro. Este dificil de estimat impactul acestor măsuri, deoarece în majoritatea țărilor este o practică inexistentă, cu doar câteva excepții în Africa și Asia, și doar pentru anumite sectoare și limitată în timp în cazul Poloniei și al Ungariei.

Percepția investitorilor asupra României s-a deteriorat semnificativ din cauza pachetului de măsuri

fiscale adoptate în octombrie 2023, potrivit indicelui Business Sentiment Index¹⁹ ediția de toamnă 2023 realizat de FIC. Doar o treime dintre investitorii care au răspuns la ultima ediție BSI din toamna anului 2023 consideră piața românească atractivă ca urmare a impactului generat de pachetul de măsuri fiscale. Comparativ cu ediția anterioară, din primăvara anului 2023, când 47% considerau piața locală atractivă, deteriorarea percepției în doar jumătate de an este semnificativă. În plus, mai mult de jumătate dintre membrii FIC consideră că mediul economic din România s-a înrăutățit în ultima perioadă, atingând un nivel minim al ultimilor 7 ani. Noul mecanism fiscal a reprezentat o veste foarte proastă pentru investitori, care a dus la o scădere drastică a încrederii într-o perioadă foarte scurtă, de doar câteva luni.

Având în vedere că alte condiții de piață nu s-au schimbat dramatic și că România a continuat să înregistreze o creștere economică în comparație cu alte țări din regiunea noastră care au intrat deja în recesiune, putem spune că era un moment foarte favorabil pentru a atrage și mai multe investiții. Din păcate, aceste măsuri neprevăzute de politică fiscală, motivate doar de dorința de a aduce mai mulți bani la buget pe termen scurt, vor afecta negativ nu doar percepția, ci și investițiile ca atare, într-o perioadă de incertitudine macroeconomică.

Semnalele privind noile taxe determină companiile să fie mai precaute în alocarea bugetelor pentru noi investiții, 20% dintre respondenți vor reduce planul de investiții pentru perioada următoare, iar numărul celor care se așteaptă la o creștere a veniturilor în următoarele luni a scăzut de la 70% în martie la 54% în octombrie. Percepția sarcinii de reglementare a atins aproape cel mai scăzut nivel din ultimii 8 ani (doar 3,8% dintre respondenți consideră că țara noastră este competitivă din acest punct de vedere). În același timp, povara fiscală s-a intensificat în comparație cu ultimii 4 ani (53% dintre respondenți au calificat România ca fiind necompetitivă).

Impozitarea disproporționată a marilor contribuabili pune în pericol capacitatea de redresare a economiei, existând riscul ca unele companii să nu-și mai poată continua activitatea în țara noastră, deoarece își vor pierde profitabilitatea sau își vor migra unele activități în alte țări ale UE. Competitivitatea României în raport cu alte state ar putea fi pusă în pericol de o astfel de impozitare a cifrei de afaceri, această practică fiind aproape inexistentă în țările dezvoltate. De asemenea, impozitul pe cifra de afaceri poate produce denaturări ale concurenței chiar și pe piața internă, favorizând firmele deja prezente pe o piață în comparație cu firmele nou create și creând condiții inegale de concurență între producătorii concurenți de bunuri similare.

19 <https://fic.ro/business-sentiment-index/>

Observații finale privind ISD

Această analiză oferă dovezi incontestabile că investițiile străine directe pot sprijini competitivitatea României și tranziția către o economie durabilă și ecologică, însă politicile specifice sunt esențiale pentru a valorifica toate beneficiile. Analiza indică faptul că, în timp ce fluxurile de ISD au atins recent un nivel maxim, nivelul cumulat al ISD din România rămâne scăzut în comparație cu cel al țărilor similare din regiune, subliniind necesitatea unei abordări strategice nu doar pentru a atrage fluxuri, ci și pentru a maximiza efectele pozitive de propagare. Există, de asemenea, posibilitatea de a spori competitivitatea țării bazându-se pe rolul catalizator al ISD. În plus, o mare parte din ISD existente în România se concentrează în industria prelucrătoare de joasă tehnologie, ceea ce contrastează cu potențialul de energie regenerabilă al economiei.

În consecință, obiectivele de politică ar trebui să se concentreze pe câteva domenii-cheie.

În primul rând, *stimularea investițiilor străine directe de înaltă tehnologie și cu utilizare intensivă a cunoștințelor în sectoarele prioritare în care România poate crea avantaje competitive și poate avansa în lanțul valoric*. Acest lucru necesită acordarea de scutiri fiscale selective, cofinanțare pentru cercetare, dezvoltare și inovare, proceduri administrative simplificate și modernizarea infrastructurii în domeniul TIC, al științelor medicale, al industriei auto și aerospațiale, al electronicii, al produselor chimice și al produselor farmaceutice.

În al doilea rând, *poziționarea României ca un centru pentru investiții străine directe durabile din punct de vedere ecologic în domenii precum energiile regenerabile, mobilitatea ecologică sau economia circulară*. În acest sens, există un mare potențial de piață la nivel local și regional. Prin urmare, este imperativ să se adopte o legislație și reglementări cuprinzătoare, care să acopere stabilirea prețului carbonului, controlul poluării, standardele ecologice ale produselor, concurența loială pe piețele energetice etc. - pentru a reduce riscurile și a asigura randamente stabile pe tot parcursul ciclului de viață al acestor proiecte.

În al treilea rând, *îmbunătățirea absorbției fondurilor publice și a eficienței gestionării*. Analiza face legătura între disciplina bugetară și calitatea reglementării, pe de o parte, și competitivitate și atragerea de ISD în domeniul energiei regenerabile, pe de altă parte. Prin urmare, continuarea și, mai ales, punerea în aplicare a reformelor în materie de guvernare și consolidare fiscală, împreună cu soluții de guvernare electronică și măsuri de transparență sunt esențiale pentru a semnaliza angajamentul României față de dezvoltarea durabilă.

În al patrulea rând, *dezvoltarea capitalului uman*. În timp ce România beneficiază de avantaje de cost, activitățile cu valoare adăugată mai mare necesită competențe avansate. Prin urmare, sistemele de educație și de formare profesională trebuie modernizate pentru a răspunde așteptărilor investitorilor, facilitând, de asemenea, transferul de tehnologie.

În al cincilea rând, *promovarea capacităților unice ale României în străinătate, prin promovarea consecventă a ISD și a exporturilor*. Eforturile ar trebui să vizeze acele țări europene care sunt investitori importanți la nivel regional, pentru a crește gradul de conștientizare cu privire la competențele specializate ale României și la condițiile favorabile pentru stabilirea operațiunilor orientate spre export.

În cele din urmă, *monitorizarea impactului reglementărilor și politicilor de la nivelul UE asupra deciziilor de localizare și a investițiilor transfrontaliere, învățând în același timp din cele mai bune practici regionale* pentru a valorifica în timp util oportunitățile de ISD care apar.

În concluzie, România trebuie să definească și să pună în aplicare o strategie coordonată care să mobilizeze toți actorii publici și privați responsabili, pentru a transforma fluxurile ridicate de ISD în creștere durabilă, competitivitate și convergență cu UE. Atragerea de ISD de calitate pornește de la stimulente specifice, dar depinde în mod fundamental de capacitățile interne și de politicile integrate care sporesc competitivitatea.

Anexe

Anexa 1 - Modelarea econometrică

Această anexă descrie metodologia care stă la baza rezultatelor prezentate în secțiunea II a studiului. A fost efectuată o cercetare cantitativă bazată pe modele econometrice cu scopul de a furniza o verificare bazată pe dovezi a relației dintre ISD, pe de o parte, și competitivitate și sustenabilitate, pe de altă parte.

Analiza se face folosind o analiză de date panel, care are mai multe avantaje, printre care: capacitatea de a controla eterogenitatea, de a lucra cu eșantioane mici și de a identifica și măsura relațiile dintre variabile într-un mod mai eficient. Din gama de specificații de regresie panel a fost ales cadrul de estimare prin metoda generalizată a momentelor (Generalized Method of Moments – GMM). Aceasta a demonstrat o robustețe sporită în prezența multor variabile endogene și a unor date dezechilibrate.

Forma generală a modelului panel utilizat în estimările noastre econometrice este prezentată în ecuația (1).

$$Y_{it} = \alpha_{it} + \beta_1 Y_{it-1} + \beta_2 X_{it} + \beta_3 Z_{it} + \gamma_{it} + \epsilon_{it} \quad (1)$$

unde Y_{it} reprezintă variabila dependentă, iar Y_{it-1} reprezintă decalajul de un an al variabilei dependente. X_{it} indică principalele variabile independente (regresori), Z_{it} denotă vectorul variabilelor de control, γ_{it} reprezintă efectele individuale (de țară) incluse în estimare, iar β_1 , β_2 și β_3 simbolizează coeficienții de regresie panel estimați, α_{it} este ordonata la origine și ϵ_{it} eroarea modelului. t reprezintă timpul și ia valori de la 1 la 11 (2000-2022), în timp ce i este numărul de țări. Estimările empirice au fost efectuate în Stata 18.0, utilizând estimatorul GMM în două etape.

Tabelul 1 prezintă setul de variabile incluse în analiza noastră, împreună cu disponibilitatea intervalului de date asociat și sursele de date.

TABELUL 1.

Descrierea variabilelor

Variabilă	Notăție	Descriere	Perioada de timp	Sursa de date
<i>Variabile dependente</i>				
Competitivitate	WCI	Indicele competitivității globale de la IMD Business School, în puncte	2000-2022	Euromonitor
Energie regenerabilă	RENENG	Ponderele energiei regenerabile în totalul consumului de energie, în %	2000-2021	Banca Mondială
<i>Variabile independente (regresori)</i>				

Investiții străine directe	FDIGDP	Intrări nete de investiții străine directe per PIB la prețurile pieței pe cap de locuitor, în euro	2000-2022	Eurostat, Banca Mondială
Soldul bugetului de stat	GOVBUD	Excedentul/deficitul bugetului de stat în PIB la prețurile pieței, în %	2000-2022	Eurostat
Rata inflației	INFL	Variația anuală a IAPC, în %	2000-2022	Eurostat
Balanța comercială	TRADEBAL	Ponderea exporturi minus importuri în PIB, în %	2000-2022	Banca Mondială
Calitatea reglementării	REGQ	Percepțiile privind capacitatea guvernului de a formula și de a pune în aplicare politici și reglementări solide care să permită și să promoveze dezvoltarea sectorului privat.	2002-2021	Banca Mondială – Daniel Kaufmann și Aart Kraay (2023). Indicatori de guvernanță la nivel mondial, actualizare 2023 (www.govindicators.org)

Sursa: Lucrările autorilor

Rezultatele estimărilor

Cele două paneluri, pentru UE și ECE, explorează relația dintre competitivitate și ISD și legătura dintre sustenabilitate (determinată de energia regenerabilă) și ISD. Pentru fiecare relație de interes și panel au fost estimate 4 modele. Acestea au ca scop testarea relevanței variabilelor independente asupra corelației dintre regresorul principal (FDIGDP) și variabila dependentă (WCI și, respectiv, RENENG). În total, au fost estimate 16 modele și toate sunt valide (cu două excepții) – pe baza testului Arellano-Bond pentru autocorelație zero în erorile cu prima diferență și a testului Sargan pentru restricții de supraidentificare (rezultatele acestor teste sunt prezentate în toate tabelele).

Competitivitate și investiții străine directe

Tabelul 3 prezintă estimările modelelor sistem-GMM în două etape pentru panelul UE, iar tabelul 4 procedează în mod similar pentru panelul ECE.

Rezultatele estimărilor sunt prezentate în tabelele 3 și 4 de mai jos.

TABELUL 3.

Rezultatele estimărilor GMM pentru relația dintre competitivitate și ISD, panel UE

Variabile independente	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
LWCI, 1 decalaj	0,805*	0,838*	0,744*	0,874*
LFDIGDP	0,003***	0,003	0,003	0,001
LREGQ	0,050*	--	0,062**	0,380*
LGOVBUD	0,146**	0,155**	0,192**	--
LINFL	-0,087*	-0,062*	-0,097*	-0,057*
LTRADEBAL	-0,020	0,018	--	-0,012
Constantă	0,224	0,088	0,246	0,282*
AR(2) valoarea-p	0,055	0,071	0,025	0,062
Statistica Hansen-Sargan	0,110	0,049	0,064	0,134

Notă: *prag de semnificație 1%; ** prag de semnificație 5%; *** prag de semnificație 10%.

TABELUL 4.

Rezultatele estimărilor GMM pentru relația dintre competitivitate și ISD, panel ECE

Variabile independente	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
LWCI, 1 decalaj	0,516*	0,598*	0,752*	0,381
LFDIGDP	0,017*	0,012	0,000	0,014
LREGQ	0,055	--	0,061	0,165
LGOVBUD	1,098*	0,528*	--	0,722**
LINFL	-0,047**	-0,165	-0,029	-0,183
LTRADEBAL	0,080	0,031	0,029	--
Constantă	-0,803***	0,187	0,426	0,175
AR(2) valoarea-p	0,765	0,393	0,287	0,116
Statistica Hansen-Sargan	0,894	0,753	0,924	0,753

Notă: *prag de semnificație 1%; ** prag de semnificație 5%; *** prag de semnificație 10%.

Investițiile străine directe ca promotor al unei economii durabile

Selectarea variabilelor pentru o analiză a durabilității nu este o sarcină ușoară, deoarece literatura de specialitate existentă utilizează mai mulți indicatori pentru a măsura, de obicei, degradarea mediului. Cele mai utilizate sunt emisiile de dioxid de carbon, emisiile de gaze cu efect de seră, energia regenerabilă produsă sau consumată, amprenta economică etc. Cercetările empirice care s-au concentrat asupra acestor indicatori și a altora au produs, așa cum era de așteptat, rezultate mixte în ceea ce privește impactul forțelor motrice asupra acestora, în funcție de abordările de măsurare, cadrele de date, unitățile abordate etc. Prin urmare, abordarea noastră s-a îndreptat către un cadru mai sistematic de analiză de mediu, cunoscut sub numele de cadrul DPSIR (Forțe motrice, Presiune, Stare, Impact, Răspuns), utilizat de Agenția Europeană de Mediu în activitățile sale de raportare și conceput de Smeets și Weterings (1999). Pornind de la acest cadru, am decis să folosim

ponderea energiei regenerabile în consumul de energie ca variabilă dependentă în analiza noastră, deoarece aceasta reflectă acțiunea tuturor pilonilor agendei DPSIR.

Tabelul 5 prezintă estimările modelelor sistem-GMM în două etape pentru panelul UE, iar tabelul 6 procedează în mod similar pentru panelul ECE.

TABELUL 5.

Rezultatele estimărilor GMM pentru relația dintre durabilitate și ISD, panel UE

Variabile independente	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
LRENENG, 1 decalaj	0,969*	0,969*	0,971*	0,974*
LFDIGDP	0,002	0,002	0,001	0,002
LREGQ	0,023***	0,024***	0,024***	0,030**
LGOVBUD	--	-0,033	-0,630	-0,071
LINFL	--	--	--	0,019
LTRADEBAL	--	--	0,01	--
Constantă	0,058*	0,108	0,134***	0,147**
AR(2) valoarea-p	0,923	0,797	0,672	0,787
Statistica Hansen-Sargan	0,112	0,060	0,076	0,087

Notă: *prag de semnificație 1%; ** prag de semnificație 5%; *** prag de semnificație 10%.

TABELUL 6.

Rezultatele estimărilor GMM pentru relația dintre durabilitate și ISD, panel ECE

Variabile independente	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
LRENENG, 1 decalaj	1,009*	1,009*	1,011*	1,016*
LFDIGDP	0,010**	0,012*	0,018**	0,008***
LREGQ	0,274***	0,036**	0,029	0,033*
LGOVBUD	--	0,088	0,535	-0,078
LINFL	--	--	--	0,287***
LTRADEBAL	--	--	0,018	--
Constantă	0,261	-0,097	-0,774	0,115
AR(2) valoarea-p	0,959	0,942	0,667	0,951
Statistica Hansen-Sargan	0,328	0,202	0,356	0,357

Notă: *prag de semnificație 1%; ** prag de semnificație 5%; *** prag de semnificație 10%.

Anexa 2 - ISD și variabilele fiscale

Prezenta anexă descrie metodologia și rezultatele analizei variabilelor privind investițiile străine directe și politica fiscală.

Pentru a examina influența politicilor bugetare și fiscale asupra fluxurilor nete de ISD, am utilizat datele menționate anterior, împreună cu variabile suplimentare asociate cu impozitarea și mediul de afaceri. Tabelul 1 oferă informații privind variabilele independente utilizate în model:

TABELUL 1.

Factorii determinanți ai creșterii PIB

Variabilă	Simbol	Explicație
Investiții străine directe (intrări) raportate la PIB	ISD	Intrări ISD într-o economie ECE
Deficitul bugetar raportat la PIB	Deficit	Valoarea deficitului raportată la PIB într-o economie din ECE (%)
Venituri fiscale raportate la PIB	TaxRev	Valoarea veniturilor fiscale raportate la PIB într-o economie din ECE (%)
Costul de desfășurare a activității	COB	Costul procedurilor de înființare a unei întreprinderi ca % din VNB pe cap de locuitor
Exporturi de înaltă tehnologie	HighTech	Exporturi de înaltă tehnologie ca % din exporturile de produse manufacturate
Libertatea de a desfășura activități	BussFree	Punctajul privind libertatea de a desfășura activități pentru fiecare țară este un număr cuprins între 0 și 100, 100 fiind egal cu cel mai liber mediu de afaceri.
Rata impozitului pe profit	CIT	Rata impozitului pe profit, așa cum este prevăzută în reglementările unei țări din ECE
Rata impozitului pe dividende	DIR	Rata impozitului pe dividende, așa cum este prevăzută în reglementările unei țări din ECE
Rata impozitului pe venit	PIT	Rata impozitului pe veniturile din salarii, așa cum este prevăzută în reglementările unei țări din ECE
Impozitul pe profit	TaxProf	Impozite pe venitul sau profitul societăților, inclusiv pe câștigurile din exploatare, ca % din total
Impozitele pe capital raportate la PIB	CapTax	Impozitele pe capital ca % din PIB

Sursa: Prelucrate date de către autori

S-a luat în considerare efectul fix pe secțiuni transversală, iar rezultatele sunt prezentate în tabelul 2 de mai jos, în care au fost efectuate 7 simulări diferite prin includerea sau excluderea unora dintre variabile:

TABELUL 2.

Rezultatele estimate ale modelului

Acest tabel estimează ce variabile influențează intrările nete de investiții străine directe în țările ECE și, în special, dacă variabilele de politică fiscală și bugetară au un impact asupra intrărilor de investiții străine directe. Datele sunt furnizate de Eurostat, OCDE, WorldBank și TradingEconomics. Am utilizat un model de regresie panel cu efecte fixe pe secțiuni transversale. Nu am luat în considerare în aceeași regresie variabilele corelate la un nivel mai mare de 0,4. Statisticile T sunt în paranteze. Simbolurile *, **, *** reprezintă praguri de semnificație de 10%, 5% și 1%.

Variabilă	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Deficit	-0,50 (-0,72)	-0,54 (-0,81)	-0,53 (-0,79)	-0,81 (-1,08)	-0,88 (-1,17)	-0,91 (-0,91)	-0,54 (-0,72)
TaxRev					0,74 (0,97)		
COB	-0,63* (-1,68)						
HighTech	0,38 (1,01)	1,27 (1,01)	0,50 (1,23)	0,41 (1,02)	0,08 (0,14)	0,52* (1,68)	0,50 (0,11)
BussFree	-0,61* (-1,81)	-0,45 (-1,54)	-0,44 (-1,51)	-0,39 (-1,16)	-0,34 (-0,99)	-0,58* (-1,70)	-0,59* (-1,72)
CIT						-0,68* (-1,68)	
TaxProf	-2,21** (-2,21)						-2,10** (-2,07)
CapTax				1,84 (0,71)			0,48 (0,17)
PIT			-0,10 (-0,22)				
DIR		-0,16 (-0,36)					-0,28 (-0,58)
C	56,82** (2,27)	29,13 (1,45)	28,67 (1,43)	17,67 (0,64)	2,07 (0,07)	36,82** (2,27)	56,14** (1,72)
R2	11,15%	4,90%	4,80%	5,76%	6,32%	7,83%	11,59%
Număr observații	de 84	84	84	84	84	84	84

Consiliul
Investitorilor
Străini

Investițiile străine directe în România

EDIȚIA 2023